

10. Forvaltning

10. 1. Kulturminneloven §§ 15 og 19. Saksbehandlingsregler og prosedyre for gjennomføring av fredningssak

Informasjonsbladet redegjør for saksbehandlingsregler og prosedyre ved fredning av kulturminner fra nyere tid med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978, nr. 50 (kulturminneloven) §§ 15 og 19.

Informasjonsbladet tar for seg gjennomføring av ordinær og midlertidig fredning. Bladet er skrevet for saksbehandlere i fylkeskommunene og Sametinget, men kan også være av interesse for andre som får befattning med en fredningssak.

I tillegg til dette løsbladet har Riksantikvaren utarbeidet dokumentstandarder til bruk i fredningsprosessen. Disse er gjort elektronisk tilgjengelige for fylkeskommunen/Sametinget.

Utgitt: 2004

Erstatter informasjonsbladet som ble utgitt august 1996.

1. Innledning

Hva er fredning?

Fredning er det sterkeste juridiske virkemiddelet i kulturminnevernet og skal brukes for å sikre langsiktig vern av kulturminner av nasjonal verdi.

Et vedtak om fredning skjer etter kulturminneloven og innebærer at det er forbudt å gjennomføre endringer av kulturminnet uten tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Det må søkes om tillatelse til gjennomføring av alle tiltak som på en eller annen måte kan virke inn på eller forandre kulturminnet. Kulturminnemyndighetene kan i særlige tilfeller gi dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep. (jf. kulturminneloven §§ 15a og 19 tredje ledd).

Sammenhengen mellom kulturminneloven og forvaltningsloven

Vedtak om fredning er et enkeltvedtak fattet av en forvaltningsinstans. Det er forvaltningsloven som gir de generelle bestemmelsene for slike vedtak. Forvaltningsloven omhandler blant annet hva som er et enkeltvedtak, hvordan enkeltvedtak fattes, hvilke krav som stilles til de forvaltningsorgan som fatter vedtakene, hvem som er parter og hvilke rettigheter disse har. I forvaltningsloven finnes også bestemmelser vedrørende klageadgang.

Forvaltningsloven utfyller kulturminnelovens regler for saksbehandling. Saksbehandlingsrutiner og utforming av varsler, forslag, vedtak og eventuelle klager, må derfor følge bestemmelsene både i kulturminneloven og i forvaltningsloven.

Initiativ i fredningssaker

Det kan være ulike grunner til at en fredningssak blir startet opp. Det kan være etter initiativ fra fylkeskommunen som ledd i fylkeskommunens/Sametingets handlingsplan eller verneplan, eller foranlediget av press på et kulturminne. Foranledningen kan også være en henvendelse fra eier av kulturminnet, fra en interesseorganisasjon eller fra allmennheten.

Riksantikvaren er delegert vedtaksmyndighet etter kulturminneloven §§ 15 og 19. De fleste fredningssakene etter §§ 15 og 19 forberedes av fylkeskommunen/Sametinget. Riksantikvaren tar også selv initiativ i fredningssaker, blant annet med utgangspunkt i nasjonale verneplaner eller prosjekter.

For å sikre en best mulig fredningsprosess, er det viktig at arbeidet med fredning konsentreres om de kulturminner som vedtaksmyndigheten vurderer som fredningsverdige. Fylkeskommunen og Sametinget bør derfor kontakte Riksantikvaren før fredningsprosedyren settes i gang. Avklaring kan skje gjennom fylkesvise verneplaner, andre fylkesplaner, eller ved en kort vurdering i hvert enkelt tilfelle.

2. Lovgrunnlag og praksis

Kulturminneloven

Kulturminneloven

Vedtak om fredning av kulturminner og eventuelt et område rundt disse er hjemlet i kulturminneloven (kml) §§ 15 og 19. Saksbehandlingsreglene for gjennomføring av fredningssak følger av § 22.

Fredning etter kulturminneloven følger den samme framgangsmåten som ved gjennomføring av reguleringsplaner etter plan- og bygningsloven og fredning etter naturvernloven og viltloven. Fredningsarbeidet bør som regel ses i sammenheng med den kommunale planleggingen etter plan- og bygningsloven. Berørte kommuner og fylkeskommuner skal på et tidlig tidspunkt inn i fredningsprosessen som høringsinstanser. En fredning kan gjennomføres uavhengig av gjeldende reguleringsplan.

Fredning innebærer ikke inngrep i eiendoms- eller bruksretten, men i likhet med plan- og bygningsloven gir kulturminneloven mulighet for rådgighetsinnskrenkinger med hensyn til behandlingen av det aktuelle objektet eller området.

Dette innebærer at hensynet til eier er sentralt i en fredningssak. Eier og andre rettighetshavere vil derfor alltid være parter. Det må avklares i hvert tilfelle om det også er andre parter i saken.

Saksbehandlingsreglene i kml § 22 sikrer eiere og andre berørte parter mulighet til å medvirke i utformingen av fredningsforslaget. Kulturminnemyndighetene skal også søke samarbeid med andre berørte myndigheter og organisasjoner.

Forvaltningsloven

Forvaltningsloven

Saksbehandlingsreglene i kulturminneloven § 22 utfylles av forvaltningslovens (fvl) bestemmelser, som bl.a. sikrer eier, berørte parter og andre med rettslig klageinteresse, mulighet til å ivareta sine interesser. Et fredningsvedtak er et enkeltvedtak. For enkeltvedtak stiller forvaltningslovens kapitler IV, V og VI særlige krav til saksforberedelse, vedtakets innhold og utforming, underretning av parter og klagebehandling.

Som ledd i saksforberedelsene skal partene underrettes om alt som er av betydning for saken og gis anledning til å uttale seg (fvl §§ 16 og 17). Dette skal skje så tidlig som mulig. Er en part representert ved advokat, skal henvendelser rettes til advokaten (fvl § 12). Partene har videre rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter (fvl §§ 18 og 19). Det er forvaltningsorganet som ut fra hensynet til forsvarlig saksbehandling, bestemmer hvordan dokumentene skal gjøres tilgjengelig for partene (fvl § 20).

Selve vedtaket om fredning skal være skriftlig og det skal begrunnes (fvl §§ 23-25). Partene skal som hovedregel underrettes skriftlig om vedtaket, men ved vedtak om midlertidig fredning som ofte må skje raskt, kan underretningen skje muntlig. Vedtak som en part er blitt muntlig underrettet om, skal senere bekreftes skriftlig (fvl § 27).

Parter og andre med rettslig klageinteresse kan påklage et enkeltvedtak (fvl § 28). I underretningen om vedtaket (fvl § 27) skal partene opplyses om klageadgang, klagefrist og fremgangsmåte for å klage.

Forholdet mellom Riksantikvaren og fylkeskommunen/Sametinget.

Myndighet i fredningssaker – forholdet mellom Riksantikvaren og fylkeskommunen/Sametinget

Det er Riksantikvaren som har myndighet til å fatte vedtak om fredning etter bestemmelsene i kulturminneloven §§ 15 og 19.

Selv om fylkeskommunen/Sametinget forbereder saken, er det Riksantikvaren som er faglig og forvaltningsmessig ansvarlig. Fylkeskommunen/Sametinget bør derfor alltid ta kontakt med Riksantikvaren før fredningssak blir igangsatt. Riksantikvaren fører kontinuerlig oversikt over pågående fredningssaker på landsbasis, og skal motta gjenpart av alle fylkeskommunens/Sametingets brev som har betydning for status i en pågående fredningssak.

Av Miljøverndepartementet er fylkeskommunene og Sametinget delegert myndighet til å fatte vedtak om midlertidig fredning. Dette følger av § 12 nr. 2 i Forskrift om faglig ansvarsfordeling m.v. etter kulturminneloven. Som overordnet kulturminnemyndighet kan også Riksantikvaren fatte vedtak om midlertidig fredning.¹

Samarbeid med eiere, rettighetshavere, myndigheter og andre høringsinstanser

Samarbeid med eiere, rettighetshavere, myndigheter og andre høringsinstanser

Ved oppstart av en fredningssak skal det tas kontakt med eiere og andre rettighetshavere, berørte kommuner, offentlige myndigheter og organisasjoner. Dette samarbeidet i oppstartsfasen skal danne grunnlag for utforming av fredningsforslaget.

Grunneiere/eiere og andre rettighetshavere

Grunneiere/eiere og andre rettighetshavere

Grunneiere/eiere og andre rettighetshavere skal gis mulighet for medvirkning i utforming av fredningsforslaget. Derfor skal disse varsles ved brev og gis en rimelig frist for uttalelse før fredningsforslaget utformes. Det vil i de fleste tilfeller være hensiktsmessig å ta muntlig kontakt med alle rettighetshavere før disse varsles ved brev.

Hvem som er grunneiere/eiere og rettighetshavere vil normalt fremgå av grunnboken. Nødvendig informasjon om innholdet i grunnboken fås ved å kontakte Statens kartverk. Etter at fredningsforslaget er sendt ut på høring, har grunneiere og rettighetshavere anledning til å komme med merknader.

Kommunen

Kommunen

Kommunen som kulturminnet ligger i, skal kontaktes for å gjøres oppmerksom på at fredningsarbeidet er satt i gang. Siktemålet er at kommunen så tidlig som mulig får anledning til å komme med innspill til fredningsforslaget. Videre er det viktig at kommunen som planmyndighet får anledning til å ta hensyn til fredningssaken i sitt løpende arbeid med arealplanleggingen.

Kommunen skal varsles ved brev, men det vil i mange tilfeller være naturlig at det i forkant er tatt muntlig kontakt. I hvilken utstrekning det vil være behov for møter med kommunen, må vurderes i hver enkelt sak.

¹ Som ledd i en prøveordning, har storbykommunene Bergen, Stavanger og Kristiansand fått delegert myndighet til å fatte midlertidig fredningsvedtak. Forsøket gjelder ut 2007.

I henhold til kulturminneloven § 22.3 skal forslag om fredning forelegges kommunestyret før det fattes vedtak om fredning. Fredningsforslaget sendes til behandling i kommunestyret etter at høringsrunden er avsluttet, slik at eventuelle merknader til forslaget kommer med når kommunestyret skal gjøre sin vurdering. Det kan settes frist for kommunestyrets uttalelse.

Andre offentlige myndigheter samt organisasjoner.

Andre offentlige myndigheter samt organisasjoner

Det skal også, så tidlig som mulig, tas initiativ til samarbeid med andre offentlige myndigheter, organisasjoner etc., som kan ha særlig interesse i fredningssaken. Slik kontakt kan gjerne tas samtidig med at det tas kontakt med kommunen.

Det vil her som ved reguleringsplaner, være naturlig at samarbeid søkes med offentlige myndigheter på regionalt nivå. Hvilke sektorer som det tas kontakt med, vil variere fra sak til sak. Når det gjelder organisasjoner som har interesse i saken, bør det om mulig tas kontakt med lokalavdelingen.

Fylkeskommunen og Sametinget.

Fylkeskommunen og Sametinget

Fylkeskommunen skal som regionalt folkevalgt organ og planmyndighet, alltid varsles og inviteres til samarbeid. Dette gjelder selv om det er et organ innen fylkeskommunen som forbereder fredningsforslaget. Det er derfor viktig at den avdeling i fylkeskommunen som har ansvaret for kulturminnevernet, trekker inn andre deler av fylkeskommunen. Tilsvarende bør den enhet i Sametinget som utreder en fredning i nødvendig grad varsle og invitere andre enheter i sametinget til samarbeid.

Er fylkeskommunen eller Sametinget som politisk organ negativ til fredningssaken, skal ikke dette nødvendigvis kunne stoppe fredningsarbeidet. Fylkeskommunen/Sametinget er i denne sammenheng en høringsinstans, og dens standpunkt skal følge saken som en uttalelse.

Kulturminneloven – hva sier lovteksten?

Kulturminneloven – hva sier lovteksten?

§ 15 Fredning av bygninger, anlegg m.v. fra nyere tid

Departementet kan frede byggverk og anlegg eller deler av dem av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Fredningsvedtaket omfatter fast inventar (skap, ovner m.v.). Når særlige grunner tilsier det, kan også større løst inventar medtas. I slike tilfeller må hver enkelt gjenstand særskilt spesifiseres.

Byggverk og anlegg som kan fredes etter første ledd er bl.a. kulturminner som nevnt i § 4 første ledd bokstavene a - j uavhengig av alder, særskilte anlegg som parker, hageanlegg, alleer m.v. og offentlige minnesmerker og andre steder som viktige historiske minner knytter seg til.

I fredningsvedtaket kan departementet forby eller på annen måte regulere alle typer tiltak som er egnet til å motvirke formålet med fredningen.

Dersom det i fredningsvedtaket ikke er gitt nærmere regler om fredningens innhold, må ingen rive, flytte, påbygge, endre, forandre materialer eller farger eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Tiltak ut over dette krever tillatelse av vedkommende myndighet etter § 15 a. Dette omfatter også fast inventar.

Endret ved lover 21 april 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (i kraft 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

§ 19 Fredning av område rundt et fredet kulturminne

§ 22 Regler for saksbehandling

§ 19 Fredning av område rundt et fredet kulturminne

Departementet kan frede et område rundt et fredet kulturminne og skipsfunn som nevnt i § 14 så langt det er nødvendig for å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet eller for å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til det.

I fredningsvedtak etter første ledd kan departementet forby eller på annen måte regulere enhver virksomhet og ferdsel i fredningsområdet som er egnet til å motvirke formålet med fredningen. Det samme gjelder fradeling eller bortfeste av grunn til virksomhet som nevnt i første punktum.

Departementet kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i det fredete området.

Endret ved lover 21 april 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96 (tidligere § 21).

§ 22 Regler for saksbehandling

1. Når et arbeid med fredning etter denne lov (jf. §§ 15, 19 og 20) starter opp, skal det tas kontakt med berørte kommuner for å drøfte avgrensning av området, innhold i fredningsbestemmelser og spørsmål for øvrig av betydning for kommunens og fylkeskommunens planarbeid.

Fredningsmyndigheten skal kunngjøre en melding, som regel i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet, der det gjøres rede for det påtenkte fredningstiltak og de følger det antas å få. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere underrettes ved brev og gis en rimelig frist for å komme med merknader før forslag utformes.

På et tidlig tidspunkt i forberedelse av fredningssaken skal det søkes samarbeid med offentlige myndigheter, organisasjoner m.v. som har særlig interesse i tiltaket.

2. Når forslag om fredning er utarbeidet skal det kunngjøres i Norsk Lysingsblad og i minst 2 aviser som er alminnelig lest på stedet at forslag om fredning er utlagt til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal beskrive hva forslaget omfatter og gi en rimelig frist for uttalelse som ikke må settes kortere enn 6 uker fra kunngjøringen. Såvidt mulig bør grunneiere og rettighetshavere i området underrettes ved brev.

I samarbeid med kunngjøringen skal saken legges fram for berørte statlige fagorganer til uttalelse.

3. Før vedtak om fredning treffes, skal forslaget forelegges kommunestyret. Det kan settes en frist for kommunestyrets uttalelse.
4. Departementet kan treffe vedtak om midlertidig fredning inntil saken er avgjort.
5. Vedtak etter §§ 6, 15, 19 og 20 skal tinglyses.

Endret ved lover 14 juni 1985 nr. 77, 21 april 1989 nr. 17, 3 juli 1992 nr. 96, 3 mars 2000 nr. 14 (i kraft 1 juni 2000 iflg. res. 3 mars 2000 nr. 209).

3. Prosedyre for gjennomføring av ordinær fredningssak

De ulike fasene i en fredningssak.

De ulike fasene i en fredningssak:

- 1) Oppstart av fredningsarbeidet – varsel, kunngjøring
- 2) Utarbeidelse av fredningsforslag, samarbeid med berørte parter, offentlige myndigheter osv
- 3) Høring og offentlig ettersyn
- 4) Oversendelse til kommunen for politisk behandling i kommunestyret
- 5) Oversendelse av forslag til fredningsvedtak til Riksantikvaren
- 6) Vedtak om fredning
- 7) Eventuell klage
- 8) Tinglysing

Oppstart av fredningsarbeidet – varsel, kunngjøring.

1) Oppstart av fredningsarbeidet – varsel, kunngjøring

Den formelle oppstarten av en fredningssak skjer ved et varsel til berørte parter, samt kunngjøring i dagspressen.

Varselbrevet skal inneholde følgende:

- lovhjemmel for fredningen (hjemmelen er enten kml ”§15, jf. § 22”, ”§§ 15 og 19, jf. § 22”, eller ”§ 19, jf. § 22” – det siste dersom det allerede foreligger vedtak med hjemmel i § 15, eller automatisk fredet kulturminne)
- opplysning om hvilket kulturminne/område som er planlagt fredet (anleggets navn, adresse, gnr/bnr, samt bygningsnummer i GAB)
- opplysning om omfang av fredningen, avgrensning på kart av område som er planlagt fredet
- kort beskrivelse av kulturminnet/området og begrunnelse for fredningen
- frist for å komme med merknader (vanligvis 3 uker)

Fredningsvarselet går som likelydende brev til eier og andre rettighetshavere, kommune, fylkeskommune og eventuelt andre myndigheter eller organisasjoner som kan ha interesse i saken. Gjenpart av fredningsvarselet sendes Miljøverndepartementet og Riksantikvaren.

I henhold til kml § 22.1, annet ledd, skal det kunngjøres i minst to aviser som er alminnelig lest på stedet, at arbeidet med fredning er startet opp. Det vil være naturlig å benytte en lokalavis og en regional avis for å sikre at kunngjøringen når flest mulig som kan ha interesse i saken.

Kunngjøringen skal inneholde følgende:

- lovhjemmel for fredningen
- opplysning om hvilket kulturminne som er planlagt fredet
- opplysning om hva fredningen vil omfatte, evt områdeavgrensning
- opplysning om hvor interesserte kan få informasjon om og uttale seg til fredningssaken
- frist for å komme med merknader

Utarbeidelse av fredningsforslag

2) Utarbeidelse av fredningsforslag

Fredningsforslaget inneholder et utkast til fredningsvedtak. Ettersom vedtak om fredning er et enkeltvedtak, bør derfor forslaget til vedtak tilfredsstillende de krav forvaltningsloven stiller til enkeltvedtak, jf. fvl kap. V.

Fredningsforslaget skal inneholde opplysning om:

- lovhjemmel for fredningen
- hvilket kulturminne det gjelder (adresse, gnr/bnr, bygningsnummer i GAB)
- omfanget av fredningen
- avmerking av fredete objekter og evt. område på kart
- formålet med fredningen
- forslag til fredningsbestemmelser
- kort karakteristikk av fredningsobjektet/området (se avsnitt nedenfor)
- begrunnelse for fredningen, kulturminnefaglig vurdering
- redegjørelse for saksgangen og uttalelser i forbindelse med varsel
- merknader til eventuelle høringsuttalelser
- frist for uttalelse (minimum 6 uker)

Som en integrert del av fredningsforslaget skal det utarbeides et dokumentasjonsvedlegg med kart, foto, tegninger og en mer fylldig beskrivelse av fredningsobjektet/området. Dokumentasjonen skal følge som vedlegg til fredningssaken gjennom resten av fredningsprosessen.

På dette stadiet i fredningsprosessen legges premissene for den framtidige forvaltningen av kulturminnet/området. Det er særlig viktig at formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene blir formulert med tanke på senere dispensasjonsbehandling (etter §§ 15a og 19 tredje ledd).

Formålet med fredningen må formuleres klart og entydig.

Når fredningsbestemmelsene skal formuleres, bør en ha i tankene at kulturminneforvaltningen i nåtiden ikke kan forutse alle typer tiltak som i framtiden vil kunne true kulturminnene. Fredningsbestemmelsene må derfor formuleres slik at de gir nødvendig rom for utøvelse av faglig skjønn i et langsiktig perspektiv (mange generasjoner framover).

Høring og offentlig ettersyn

3) Høring og offentlig ettersyn

Fredningsforslaget skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Fredningsforslaget sendes som likelydende brev til eiere, leietakere, kommunen og fylkeskommunen, samt andre berørte myndigheter eller interesseorganisasjoner som kan ha interesse i saken. Samtidig legges forslaget ut til offentlig ettersyn i kommunens og fylkeskommunens lokaler.

Det skal kunngjøres at forslaget er lagt ut til offentlig ettersyn. Kunngjøringen skal skje i Norsk lysingsblad og i minst to aviser som er alminnelig lest på stedet.

Kunngjøringen skal inneholde:

- opplysning om hvor man kan gjøre seg kjent med forslaget
- lovhjemmel for fredningen
- opplysning om fredningsobjektet (adresse, gnr, bygningsnummer i GAB, bnr, evt. kart ved områdefredning)
- frist for uttalelse, minimum 6 uker

*Oversendelse til kommunen
for politisk behandling i
kommunestyret*

4) Oversendelse til kommunen for politisk behandling i kommunestyret

Etter at fredningsforslaget har vært ute til høring, skal forslaget – sammen med kopi av de innkomne merknadene – oversendes kommunen for politisk behandling. Merknadene skal vurderes og kommenteres av fylkeskommunen i oversendelsen til kommunen. Merknadene skal ikke innarbeides i forslaget, men eventuelle justeringer som vurderes gjort, skal fremgå av oversendelsesbrevet til kommunen. Vær oppmerksom på at justeringer som innebærer utvidelse eller skjærping av fredningen, medfører krav om ny høringsrunde.

Det bør settes en frist for kommunestyrets uttalelse.

Oversendelsen til kommunestyret skal inneholde:

- fredningsforslaget
- kopi av alle høringsuttalelser
- merknader til høringsuttalelsene
- frist for uttalelse, minimum 6 uker

*Oversendelse av endelig forslag
til fredningsvedtak til
Riksantikvaren*

5) Oversendelse av endelig forslag til fredningsvedtak til Riksantikvaren

På bakgrunn av høringsuttalelser og kommunestyrets uttalelse utarbeides endelig forslag til fredningsvedtak. I endelig forslag til vedtak skal høringsuttalelsene innarbeides og kommenteres.

Oversendelsesbrevet skal inneholde en sammenfatning av høringsuttalelsene og en faglig vurdering og anbefaling på bakgrunn av disse.

vedlagt oversendelsesbrevet skal følge:

- Endelig fredningsforslag vedlagt beskrivelse/dokumentasjon
- Kopi av alle høringsuttalelser
- Elektronisk versjon av fredningsforslaget samt beskrivelse/dokumentasjon

Oversendelsesbrevet skal sendes med kopi til berørte parter. I oversendelsesbrevet bør det opplyses om at eventuelle ytterligere merknader skal sendes til Riksantikvaren.

Dersom fylkeskommunen etter en samlet vurdering finner at det ikke er riktig å foreslå fredning, skal saken likevel oversendes Riksantikvaren.

Fredningsvedtaket

6) Fredningsvedtaket

Fredningsvedtaket følger oppsettet for fredningsforslaget med eventuelle endringer som er gjort som følge av høringsrunden.

Vedtaksbrevet skal inneholde opplysning om:

- lovhjemmel for fredningen
- hvilket kulturminne det gjelder
- omfanget av fredningen
- avmerking av fredete objekter og evt. område på kart
- formålet med fredningen
- fredningsbestemmelser
- følger av fredningen

- kort karakteristik av fredningsobjektet/området
- begrunnelse for fredningen, kulturminnefaglig vurdering
- redegjørelse for saksgang og sammenfatning av høringsuttalelser samt Riksantikvarens endelige vurdering
- opplysning om klageadgang

Klage.

7) Klage

Et fredningsvedtak er et enkeltvedtak og kan påklages. Adgangen til å klage følger av forvaltningsloven § 28. Parter og andre med rettslig klageinteresse kan påklage vedtaket. Miljøverndepartementet er klagemyndighet i fredningsaker. Eventuell klage skal sendes til Riksantikvaren, men stiles til departementet. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende port. Riksantikvaren kan forlenge fristen før den utløper.

Dersom Riksantikvaren ikke tar klagen til følge, oversendes klagen med Riksantikvarens vurdering til Miljøverndepartementet for endelig avgjørelse. Fylkeskommunen vil, i tilfelle klage, i nødvendig utstrekning måtte bistå Riksantikvaren med tilrettelegging av saken for Miljøverndepartementet.

Dersom Riksantikvaren etter en samlet vurdering av saken ikke finner grunn til å frede, er denne beslutningen ikke noe enkeltvedtak og kan følgelig ikke påklages.

Tinglysing.

8) Tinglysing

I henhold til kulturminneloven § 22.5 skal fredningsvedtaket tinglyses. Riksantikvaren vil sørge for tinglysingen. I praksis vil dette skje etter at klagefristen er utløpt, og evt. klagebehandling er avsluttet.

4. Prosedyre for vedtak om midlertidig fredning

Når skal midlertidig fredning anvendes?

Når skal midlertidig fredning anvendes?

Foreligger det en akutt trussel mot et kulturminne i form av inngrep eller ødeleggelse før det er etablert et formelt vern, gir kulturminneloven § 22.4 anledning til å vedta midlertidig fredning. Midlertidig fredning skal kun brukes der kulturminnet eller området er direkte truet av fysiske inngrep.

Midlertidig fredning kan utelukkende anvendes i tilfeller der man har til hensikt å gjennomføre permanent fredning etter kulturminneloven §§ 15, 19 eller 20. Hvis den ordinære fredningsprosedyren ikke allerede er startet opp, forutsetter loven at ordinær fredningssak igangsettes uten unødig opphold etter at det midlertidige vedtaket er fattet, eventuelt etter at klagesak er avgjort.

Prosedyre

Prosedyre

Kulturminneloven har ikke bestemmelser om saksbehandlingen for vedtak om midlertidig fredning. Vedtak om midlertidig fredning må ofte treffes raskt for å forhindre inngrep som kan redusere verneverdien. De ordinære saksbehandlingsreglene som er beskrevet i kml § 22, kan derfor ikke anvendes.

Forvaltningslovens bestemmelser om saksbehandling for enkeltvedtak gjelder.

Normalt skal partene varsles på forhånd, men forhåndsvarsling kan unnlates dersom det vil medføre fare for at kulturminnet i mellomtiden blir ødelagt. Det vil bare unntaksvis være aktuelt å forhåndsvarsle i slike saker.

Hvis det er mulig, bør Riksantikvaren informeres før vedtak om midlertidig fredning fattes. Riksantikvaren skal uansett umiddelbart informeres om, samt motta gjenpart av alle vedtak om midlertidig fredning som fylkeskommunen eller Sametinget fatter.

Det midlertidige fredningsvedtaket

Det midlertidige fredningsvedtaket

Fredningsvedtaket skal være skriftlig og det må klart fremgå at det er en midlertidig fredning, samt hvilke virkninger dette får. Evt. muntlig underretning om vedtaket må umiddelbart følges opp skriftlig.

Vedtaksbrevet skal inneholde:

- opplysning om lovhjemmel for fredningen (kml § 22.4, jf. § 15 og evt. § 19)
- opplysning om hvilket kulturminne/område vedtaket gjelder
- en kort angivelse av de hovedhensyn som har vært avgjørende for å fatte vedtaket om midlertidig fredning
- opplysning om klageadgang
- frist for klage
- opplysning om hvor klagen skal sendes

Underretning

Underretning

Alle parter skal underrettes skriftlig om vedtaket. I praksis sendes vedtaket direkte til alle berørte. Er noen av de berørte representert ved advokat, skal vedtaket også sendes advokaten. Vedtaksmyndigheten må kontrollere at eier/advokat har mottatt vedtaket.

Dersom man finner det nødvendig å fatte vedtak om midlertidig fredning for raskt å hindre at arbeidene settes i gang og kulturminnet raseres, kan underretning om vedtaket også skje ved e-post, faks, muntlig over telefon, eller ved direkte oppmøte. Hvis det er grunn til å tro at det midlertidige fredningsvedtaket ikke vil bli respektert, må nærmeste politikammer kontaktes og informeres om vedtaket og den underretning som er gitt, eventuelt med anmodning om bistand dersom det anses nødvendig.

Klage

Klage

Adgangen til å klage følger av forvaltningsloven § 28.

Riksantikvaren er klageinstans for fylkeskommunens/Sametingets vedtak om midlertidig fredning. Miljøverndepartementet er klageinstans i de saker der det er Riksantikvaren som har fattet slikt vedtak. I de saker der regional kulturminnemyndighet har fattet vedtak, skal klagen stiles til Riksantikvaren, men sendes til fylkeskommunen/ Sametinget som skal forberede klagesaken for Riksantikvaren.

Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Vedtaksmyndigheten kan forlenge fristen før denne er utløpt. Er fristen oversittet, skal klagen avvises. Klagen kan likevel

behandles i enkelte tilfelle, jf. fvl § 31.

Vedtaksmyndigheten skal foreta de undersøkelser som klagen gir foranledning til.

Oversendelse til klageinstans.

Oversendelse til klageinstans

Fastholder fylkeskommunen/Sametinget etter en fornyet vurdering sitt tidligere vedtak og avviser klagen, skal saken tilrettelegges og sendes Riksantikvaren for behandling.

Oversendelsen skal inneholde:

- en beskrivelse av saken
- en redegjørelse for partenes anførsler som grunnlag for klagen, samt vedtaksmyndighetens vurdering av disse
- kopi av alle sakens dokumenter

Partene skal underrettes ved kopi av oversendelsesbrevet, og et følgebrev der det opplyses om frist for uttalelse. Klageinstansen vil, etter å ha mottatt saken, ta stilling til klagen.

Det vedtak klageinstansen fatter, er endelig og kan ikke påklages videre.

Klagen tas til følge.

Klagen tas til følge

Finner vedtaksmyndigheten etter ny vurdering av saken at klagen skal tas til følge, kan vedtaket oppheves helt eller delvis. Dersom det er fylkeskommunen som har fattet vedtaket og dette oppheves i strid med fagavdelingens tilrådinger, skal Riksantikvaren underrettes om at de faglige tilrådingene er satt til side.

Tinglysing.

Tinglysing

Vedtak om midlertidig fredning skal tinglyses av den instansen som fattet vedtaket. Dette bør gjøres så snart det blir klart at vedtaket skal følges opp med oppstart av ordinær fredningssak, eller dersom slik fredningsprosess allerede er igangsatt. Vedtaket, som skal skrives ut i to eksemplarer på tinglysingspapir, skal sendes med følgebrev til tingretten eller Statens kartverk.²

² Tinglysingssystemet vil være under omlegging i perioden 2004-2007. Tinglysingsoppgavene overføres gradvis fra tingrettene til Statens kartverk på Hønefoss. Se www.tinglysing.no for nærmere opplysninger om riktig adressat, tinglysingsgebyr, betalingsrutiner osv.

